

М. О. Єрмошин

Т. А. Сутюшев

ОСНОВНІ ВИДИ І ФОРМИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ДІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Уточнено основні види і форми службово-бойової діяльності і дій Національної гвардії України під час повсякденної служби, за надзвичайного та воєнного станів. До основних видів службово-бойової діяльності і дій гвардії, що розрізняються за метою, завданнями, простором і часом, способами виконання завдань, віднесені такі: охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення масових заходів; охорона важливих державних об'єктів і спеціальних вантажів; охорона дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав в Україні; охорона, конвоювання підсудних, засуджених до позбавлення волі, екстрадиція; участь у заходах з припинення терористичної діяльності та діяльності незаконних збройних формувань; підтримання режиму надзвичайного стану; участь у захисті державного кордону; участь у територіальній обороні; підтримання режиму воєнного стану; участь в операціях Збройних Сил України; міжнародне співробітництво і міжнародна діяльність з підтримання миру і безпеки.

Службово-бойова діяльність і дії гвардії здійснюються у таких формах застосування: оперативні дії; спеціальна операція (оперативного та тактичного масштабу); службово-бойові дії; спеціальні (стабілізаційні, рейдові) дії; патрульно-постова, конвойна, режимно-карантинна, режимно-комендантська вартова служба; участь в операції (битві) угруповання військ (сил) Збройних Сил України; бій.

Ключові слова: види і форми службово-бойової діяльності і дій гвардії, оперативні дії, спеціальна операція, службово-бойові дії, бій.

Постановка проблеми. Національна гвардія України (НГУ) як складова сектору безпеки і оборони України має відомі, встановлені законодавством України та керівними документами завдання і функції, які виконуються у плановому (регулярному) режимі, у разі виникнення на території країни надзвичайних ситуацій техногенного, природного та соціального характеру, а також в умовах запровадження правового режиму воєнного стану.

З урахуванням досвіду, набутого гвардією за останні роки, виконуваних нею завдань і функцій потребують уточнення види, форми службово-бойової діяльності і дій та способи виконання завдань за призначенням.

Про таку потребу свідчать результати командно-штабного навчання "Гвардія-2020", що було проведено нещодавно, – у липні 2020 р. на південно-західному напрямку. У ході цього навчання, крім іншого,

відпрацьовувалися форми застосування угруповань НГУ, які вимагають удосконалення як їх відповідних теоретичних положень, так і основ їх практичної реалізації. Зокрема, на зазначеному навчанні однією з пріоритетних форм, яка потребувала уточнення за цілим переліком проблемних питань, були стабілізаційні дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У [1, 2, 3] наведені основні поняття щодо завдань і функцій сил НГУ під час службово-бойової діяльності у взаємодії з іншими силовими структурами України. У працях [3, 4, 5] описані основні види бойових дій (наступ і оборона), які враховуються у службово-бойових діях гвардії. У [5] розкрито аспекти керівництва й управління силами під час їх дій, але не розглянуто питання стосовно зведення видів, форм та способів діяльності і дій складових сектору безпеки і оборони у певну систему, зокрема НГУ. Теоретичні та

практичні результати, які отримані авторами у працях [6–10], указують на необхідність уточнення видів, форм та способів, що використовуються (застосовуються) НГУ у ході виконання нею завдань за призначенням.

Мета статті – уточнити основні види і форми службово-бойової діяльності і дій НГУ під час виконання завдань повсякденної служби, за надзвичайного та воєнного станів.

Виклад основного матеріалу. Національна гвардія України застосовується [1, 2]:

– під час повсякденної служби для виконання планових завдань з охорони громадського порядку, охорони особливо важливих об'єктів, охорони підсудних на судових засіданнях та конвоювання, охорони дипломатичних представництв та консульських установ, охорони баз матеріально-технічного постачання, забезпечення громадської безпеки під час проведення заходів за масовою участю громадян у громадських місцях та інших завдань;

– за надзвичайного стану для виконання завдань з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки в умовах виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, з проведення спеціальних операцій з припинення масових заворушень та діяльності незаконних збройних формувань, терористичних груп тощо;

– за воєнного стану воєнного часу для виконання завдань з участі у територіальній обороні та залучення до відсічі збройній агресії проти України і ліквідації збройного конфлікту.

На гвардію покладено такі завдання:

– захист та охорона життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань;

– охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки;

– забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону;

– припинення діяльності незаконних збройних формувань, терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;

– участь у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення бойових дій у взаємодії зі Збройними Силами України, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Наведемо уточнені тлумачення понять, пов'язаних з питаннями діяльності та застосування формувань НГУ.

Повсякденна служба гвардії – комплекс заходів, спрямованих на підтримання оперативного-територіальних об'єднань, з'єднань, військових частин і підрозділів, угруповань (груп, загонів), органів управління і забезпечення у готовності до виконання завдань за призначенням (заходів з бойової підготовки, бойової і мобілізаційної готовності, служби військ та ін.).

Угруповання (група, загін) гвардії – це тимчасове військове формування гвардії, спеціальних військ і тилу, що розгорнуті у бойовий порядок для виконання оперативних (службово-бойових) завдань гвардії за призначенням в операціях та інших формах застосування гвардії, спрямованих на відновлення правопорядку, стабілізації обстановки, пошуку, локалізації та знешкодження злочинців, терористів, диверсантів, незаконних збройних формувань тощо.

Угруповання (група, загін) гвардії створюється під час виконання оперативних (службово-бойових) завдань у складі військових формувань гвардії, які у певних випадках можуть посилюватися доданими окремими формуваннями видів Збройних Сил України, родів військ (сил), спеціальних військ і тилу, що розгорнуті у бойовий порядок для виконання завдань за призначенням і зведені у певну систему оперативних (службово-бойових) дій гвардії (наприклад, угруповання гвардії у зоні ведення операції Об'єднаних сил на сході України або проведення територіальної оборони та ін.).

Система оперативних (службово-бойових) дій гвардії розглядається як сукупність взаємодіючих і одночасно функціонуючих компонент (підсистем охорони, оборони тощо) та елементів (підрозділи, їх можливості, що реалізуються). Основні показники системи дій гвардії: просторові, часові, імовірнісні.

Структура системи оперативних (службово-бойових) дій гвардії – взаємне розташування її елементів і сукупність зв'язків та відносин між ними, що забезпечує цілісність цієї системи та здатність сил гвардії до виконання оперативних (службово-бойових) завдань за призначенням з урахуванням змін умов обстановки.

Військові формування гвардії виконують оперативні (службово-бойові) завдання

відповідно до основних видів, форм та способів службово-бойової діяльності і дій гвардії з правоохоронної, бойової та інших видів діяльності оперативно-територіальних об'єднань, з'єднань, військових частин та підрозділів (угруповання, групи, загону) для успішного виконання завдань у мирний або воєнний час за призначенням, що їх виконують самостійно або разом з правоохоронними органами та органами виконавчої влади.

Службово-бойова діяльність гвардії – це діяльність оперативно-територіальних об'єднань, з'єднань, військових частин і підрозділів щодо виконання завдань за призначенням з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, важливих державних об'єктів, дипломатичних представництв, з охорони та конвоювання підсудних або засуджених до позбавлення волі, екстрадиції, що здійснюється самостійно або разом з правоохоронними органами та іншими органами виконавчої влади у формі патрульно-постової, конвойної, вартової, режимно-карантинної, режимно-комендантської служби тощо.

Службово-бойові дії гвардії – це дії з'єднань, військових частин і підрозділів (угруповань, груп, загонів) в операціях та інших формах застосування гвардії для успішного виконання завдань у мирний або воєнний час за призначенням, що їх виконують самостійно або разом з правоохоронними органами та іншими силовими структурами держави.

Оперативні (службово-бойові) дії гвардії як форма дій – це узгоджені і взаємопов'язані за метою, завданнями, простором і часом, способами виконання завдань дії оперативно-територіальних об'єднань, з'єднань, військових частин і підрозділів, угруповань (груп, загонів) в операціях та інших формах дій за єдиним замислом і планом самостійно або у взаємодії зі Збройними Силами України, з органами Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України та іншими відомствами з метою виконання оперативних (службово-бойових) завдань гвардії за призначенням.

Спеціальна операція гвардії – це узгоджені і взаємопов'язані за метою, простором і часом розвідувально-пошукові, ізоляційно-обмежувальні, режимні, спеціальні, охоронні та інші оперативні (службово-бойові) дії об'єднань, з'єднань, частин і підрозділів або угруповань (груп, загонів) гвардії, які проводяться у заданому районі за єдиним замислом і планом для виконання завдань гвардії

за призначенням з відновлення правопорядку, пошуку, локалізації та знешкодження злочинців, терористів, диверсантів, незаконних збройних формувань тощо.

Вид – обрис дій, подібних за будовою та структурою.

Вид службово-бойових (оперативних) дій гвардії – характер дій відповідно до їх мети.

Форма – зовнішній контур або вираження дії; установлений зразок.

Форма дій військ (сил) – зовнішнє вираження змісту способу службово-бойових (оперативних) дій гвардії, що відображує масштаб дій, особливості характеру службово-бойових завдань гвардії.

Спосіб дій – дії або система дій, що застосовуються під час виконання роботи.

Спосіб оперативних (службово-бойових) дій гвардії – це порядок і прийоми застосування сил і засобів для виконання завдань гвардії, що складає основу замислу дій командира (особа, яка приймає рішення).

Прийом дій – це частина способу оперативних (службово-бойових) дій гвардії.

Варіант оперативних (службово-бойових) дій гвардії – один або кілька способів дій гвардії, що визначив командир (особа, яка приймає рішення).

На стратегічному рівні (на рівні держави) за участю НГУ слід виділяти такі види та форми.

Види воєнних дій за участю Національної гвардії України:

- мобілізація (демобілізація) сил оборони України;
- територіальна оборона України;
- протиповітряна оборона України;
- інформаційна боротьба.

Форми воєнних дій за участю Національної гвардії України:

- стратегічне розгортання сил оборони України;
- стратегічна операція сил оборони України;
- протиповітряна операція України;
- інформаційна операція України.

Розглянемо питання стосовно повсякденної служби, службово-бойової діяльності і дій гвардії за надзвичайного та воєнного станів.

1. Повсякденна служба Національної гвардії України.

До основних **видів службово-бойової діяльності гвардії**, що розрізняються за метою, завданнями, простором і часом, способами виконання завдань, належать:

– охорона громадського порядку і забезпечення громадської безпеки під час проведення масових заходів;

– охорона важливих державних об'єктів і спеціальних вантажів, ядерних установок та інших небезпечних об'єктів;

– охорона дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав в Україні;

– охорона, конвоювання підсудних, засуджених до позбавлення волі, екстрадиція.

Основні форми службово-бойової діяльності і дій гвардії:

1) службово-бойова діяльність гвардії:

- патрульно-постова служба;
- конвойна служба;
- вартова служба;

2) оперативні (службово-бойові) дії гвардії:

- оперативні дії гвардії;
- спеціальна операція;
- службово-бойові дії гвардії;
- спеціальні дії;
- бойові дії;
- бій.

2. Службово-бойова діяльність і дії Національної гвардії України за надзвичайного стану.

До основних *видів службово-бойової діяльності і дій гвардії*, що розрізняються за метою, завданнями, простором і часом, способами виконання завдань, належать такі:

1) службово-бойова діяльність гвардії:

– охорона громадського порядку і забезпечення громадської безпеки в умовах виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

– охорона важливих державних об'єктів і спеціальних вантажів, ядерних установок та інших небезпечних об'єктів;

– охорона дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав в Україні;

– охорона, конвоювання підсудних, засуджених до позбавлення волі, екстрадиція;

2) оперативні (службово-бойові) дії гвардії:

– боротьба з припинення діяльності незаконних збройних формувань.

Основні форми службово-бойової діяльності і дій гвардії:

1) службово-бойова діяльність гвардії:

- службово-бойова діяльність гвардії;
- вартова служба;

– патрульно-постова служба;

– конвойна служба;

– режимно-карантинна служба;

– режимно-комендантська служба.

2) оперативні (службово-бойові) дії гвардії:

– спеціальна (стабілізаційна) операція;

– службово-бойові (оперативні) дії гвардії з припинення діяльності незаконних збройних формувань;

– спеціальні (стабілізаційні, бойові, рейдові, ізоляційні, пошуково-рятувальні) дії;

– бій.

3. Службово-бойова діяльність і дії Національної гвардії України за воєнного стану.

До основних *видів службово-бойової діяльності і дій гвардії*, що розрізняються за метою, завданнями, простором і часом, способами виконання завдань, належать такі:

1) службово-бойова діяльність гвардії:

– охорона громадського порядку і забезпечення громадської безпеки під час проведення масових заходів;

– охорона важливих державних об'єктів і спеціальних вантажів, ядерних установок та інших небезпечних об'єктів;

– охорона дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав в Україні;

– охорона, конвоювання підсудних, засуджених до позбавлення волі, екстрадиція;

2) оперативні (службово-бойові) дії гвардії:

– оборона;

– наступ (контрнаступ);

– боротьба з припинення діяльності розвідувально-диверсійних та інших груп противника;

– територіальна оборона;

– зенітне ракетно-артилерійське прикриття військових об'єктів;

– протиповітряна оборона;

– радіоелектронна боротьба;

– інформаційна боротьба.

Основні форми службово-бойової діяльності і дій гвардії:

1) службово-бойова діяльність гвардії:

– патрульно-постова служба;

– конвойна служба;

– вартова служба;

2) оперативні (службово-бойові) дії гвардії:

– стабілізаційні (бойові, спеціальні, ізоляційні, рейдові, пошуково-рятувальні) дії;

– участь у проведенні оборонної (наступальної, контрнаступальної,

стабілізаційної, інформаційної, повітряної та морської) операції (битви) угруповань військ (сил) Збройних Сил України;

– бій.

Наведені у статті форми діяльності та застосування НГУ потребують окремого, більш докладного викладу. Тому напрямом подальшого дослідження у зазначеній галузі знання буде обґрунтування форм оперативного застосування НГУ в операціях сил сектору безпеки і оборони держави.

Висновки

Таким чином, військові формування гвардії виконують службово-бойові (оперативні) завдання в рамках основних видів і форм службово-бойової діяльності і дій Національної гвардії України на стратегічному рівні, під час повсякденної служби, за надзвичайного та воєнного станів. На думку авторів, є такі основні види службово-бойової діяльності і дій гвардії, що розрізняються за метою, завданнями, простором і часом, способами виконання завдань: охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення масових заходів; охорона важливих державних об'єктів і спеціальних вантажів, ядерних установок та інших небезпечних об'єктів; охорона дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав в Україні; охорона, конвоювання підсудних, засуджених до позбавлення волі, екстрадиція; боротьба проти руху опору та з припинення діяльності незаконних збройних формувань; оборона; наступ; боротьба з припинення діяльності розвідувально-диверсійних та інших груп противника; протиповітряна оборона; зенітне ракетно-артилерійське прикриття військових об'єктів; територіальна оборона; радіоелектронна боротьба; інформаційна боротьба. Основними формами є такі: спеціальна операція; оперативні (службово-бойові) дії гвардії; стабілізаційні (спеціальні, бойові, рейдові, ізоляційні, пошуково-рятувальні) дії; патрульно-постова, конвойна, режимно-карантинна, режимно-комендантська, вартова служба; участь в операції (битві) угруповання військ (сил) Збройних Сил України; бій.

Практично підхід до визначення основних способів службово-бойових (оперативних) дій гвардії може бути реалізований під час навчань та в ході бойової підготовки з метою обґрунтування одночасного або послідовного виконання службово-бойових завдань гвардії за призначенням, зосередження або розосередження

зусиль гвардії, застосування спеціалізованих загонів, груп та ін.

Перелік джерел посилання

1. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 17. Ст. 594 (із змінами до Закону № 920-VIII від 24.12.2015 р. включно).

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *ВВР*. 2015. № 40–41. Ст. 379 (із змінами, внесеними згідно із законами № 900-VIII від 23.12.2015 р., № 901-VIII від 23.12.2015 р.).

3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. *ВВР*. 2000.

4. Синтез адаптивних структур систем зенітного ракетно-артилерійського прикриття об'єктів і військ та оцінка їх ефективності (теорія, практика, тенденції розвитку) : монографія / А. Я. Торопчін та ін. Харків : ХУПС, 2006. 348 с.

5. Телелим В. М., Загорка О. М., Стрижевський В. В. Досвід створення та застосування угруповань військ (сил) у локальних війнах і збройних конфліктах другої половини ХХ та на початку ХХІ століття : монографія. Київ : НУОУ, 2012. 336 с.

6. Збройна боротьба у повітрі та космосі : підручник / М. О. Єрмошин та ін. Харків : ХНУПС, 2019. 492 с.

7. Єрмошин М. О., Олещенко О. А., Побережний А. А. Методи роботи командира військової частини Національної гвардії України при виробленні замислу участі у спеціальній операції з урахуванням стресових обставин. *Честь і закон*. 2018. № 2 (65). С. 16–24.

8. Єрмошин М. О., Дробаха Г. А., Олещенко О. А. Постановка задачі синтезу структури складної організаційної системи воєнного призначення *Честь і закон*. 2019. № 2. С. 10–19.

9. Єрмошин М. О., Бірюков І. Ю., Купін С. П. Пропозиції щодо рішення командира військової частини внутрішніх військ на участь у припиненні масових заворушень. *Честь і закон*. 2010. № 1. С. 31–38.

10. Особливості організації зв'язку в частинах та підрозділах Національної гвардії України / Г. А. Дробаха та ін. *Честь і закон*. 2016. № 2. С. 19–25.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2020 р.

УДК 623.4.05

М. А. Ермошин, Т. А. Сутюшев

ОСНОВНЫЕ ВИДЫ И ФОРМЫ СЛУЖЕБНО-БОЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ДЕЙСТВИЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ

Уточнены основные виды и формы служебно-боевой деятельности и действий Национальной гвардии Украины на стратегическом уровне, во время повседневной службы, чрезвычайного и военного положения. К основным видам служебно-боевой деятельности и действий гвардии, которые различаются по цели, задачам, пространству и времени, способам выполнения задач, относятся такие: охрана общественного порядка и обеспечение общественной безопасности при проведении массовых мероприятий; охрана важных государственных объектов и специальных грузов; охрана дипломатических представительств и консульских учреждений иностранных государств в Украине; охрана, конвоирование подсудимых, осужденных к лишению свободы, экстрадиция; участие в мероприятиях по пресечению террористической деятельности и деятельности незаконных вооруженных формирований; поддержание режима чрезвычайного положения; участие в защите государственной границы; участие в территориальной обороне; поддержание режима военного положения; участие в операциях Вооруженных Сил Украины; международное сотрудничество и международная деятельность по поддержанию мира и безопасности.

Служебно-боевая деятельность и действия гвардии осуществляются в таких формах применения: оперативные действия; специальная операция (оперативного и тактического масштаба); служебно-боевые действия; специальные (стабилизационные, рейдовые) действия; патрульно-постовая, конвойная, режимно-карантинная, режимно-комендантская охранная служба; участие в операции (битве) группировки войск (сил) Вооруженных Сил Украины; бой.

***Ключевые слова:** виды и формы служебно-боевой деятельности и действий гвардии, оперативные действия, специальная операция, служебно-боевые действия, бой.*

UDC 623.4.05

M. Yermoshyn, T. Sutyushev

THE MAIN TYPES AND FORMS OF SERVICE AND COMBAT ACTIVITIES AND ACTIONS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

The article considers the main types, forms and methods of service and combat activities and actions of the National Guard of Ukraine at the strategic level, during the national service, state of emergency and martial law.

According to the authors, the main types of combat activities and actions of the guard, which differ in purpose, tasks, space and time, methods of performing tasks, are as follows: protection of public order and public safety during mass events; protection of important state facilities and special cargoes, nuclear facilities and other dangerous facilities; security, escorting defendants sentenced to imprisonment, extradition; protection of diplomatic missions and consular posts of foreign states in Ukraine; protection of public order and ensuring public safety in the event of emergencies of man-made and natural nature; the struggle to suppress the activities of illegal armed groups and other groups; defense; offensive; territorial defense; anti-aircraft missile and artillery cover of military facilities; participation in air defense, electronic and information warfare.

The main forms are: special operation; service-combat (operational) actions of the guard and law enforcement forces; stabilization (special, raid, combat, isolation, search and rescue) actions; patrol, convoy, regime quarantine, regime commandant, guard service; participation in the operation (battle) of a group of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine; combat.

In practice, the approach to determine the main methods of operational (combat) actions of the guard can be implemented during exercises and during combat training in order to justify the simultaneous or sequential implementation of operational (combat) tasks of the guard to assign, concentrate or disperse the guards, specialized detachments, groups, etc.

Keywords: *types, forms and methods of service and combat activities and actions of the guard, operational actions, special operation, service and combat actions, combat.*

Єрмошин Михайло Олександрович – доктор військових наук, професор, професор Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
<https://orcid.org/0000-0003-3148-9489>

Сутюшев Тахір Анварович – кандидат військових наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-1964-74183>